

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

A hangfelvétel-példányok terjesztési joga a szomszédos jogi védelem 1999-es újjáéledése után

Ügyszám: SZJSZT 15/2004

A megbízó által feltett kérdések és az azzal kapcsolatban előadottak:

Dr. T. J. ügyvéd, az M. Szövetség nevében és jogi képviselőjeként eljárva a következő megkereséssel fordult a Szerzői Jogi Szakértő Testülethez (a továbbiakban: a Testület):

„A jelenleg hatályos Szerzői Jogi Törvény (1999. évi LXXVI. törvény, a továbbiakban: új Szt.) 108. § (2) bekezdése értelmében a hangfelvételek előállítóit megillető ún. szomszédos jogok védelmi ideje a korábbi szabályozásban foglaltakkal ellentétben (1994. évi VII. törvény) visszamenőleges módon meghosszabbodott minden olyan hangfelvétel tekintetében is, amelynek az első forgalomba hozatalát (a védelmi időn belül forgalomba nem hozott hangfelvétel esetén pedig a hangfelvétel elkészítését) követő év első napjától számított 20 éves korábbi védelmi idő az 1994. évi VII. törvény hatálybalépéséig, azaz 1994. július 1.-ig már eltelt.

Az új Szt. rendelkezése egyes, a megelőzően hatályos rendelkezések szerint már korábban lejárt védelmi idejű, de az új Szt. hatálybalépésének időpontjában (1999. szeptember 1.-én) a meghosszabbodott (50 éves) védelmi időre tekintettel még a megnövekedett védelmi időn belül lévő hangfelvételek esetében a szomszédos jogi védelem feléledését okozta.

A felhívott jogszabályhely (3) bekezdése az előzőekben hivatkozott, visszamenőleges módon meghosszabbodott, azaz feléledt, védelmi idejű hangfelvételek tekintetében az összes – a szomszédos jogi védelem korábbi megszűnésének és az új Szt. szerinti feléledésének időpontjai között végzett – felhasználást ún. „szabad felhasználásnak” minősíti, azzal, hogy az ilyen felhasználási cselekmények a (4) bekezdésben foglaltak szerint az új Szt. hatálybalépését (1999. szeptember 1.) követően ún. méltányos díjfizetés mellett még további egy évig folytathatóak a következő feltételekkel:

- a jogosulti engedély nélkül továbbfolytatható felhasználás legutolsó napja (időbeli korlátja) 2000. szeptember 1.,
- a felhasználás csak az új Szt. hatálybalépésekor (1999. szeptember 1.) meglévő mértékben folytatható,
- a felhasználás kizárólag az 1999. szeptember 1.-ig már előállított hangfelvétel-példányokra vonatkozóan folytatható tovább.

Szakvéleményüket az előzőek szerint hivatkozott átmeneti szabályozás helyes értelmezésével kapcsolatosan kérjük, különös tekintettel az olyan esetekre, amikor valamely műsoros zenei hanghordozó-készlet előállítása már a védelmi idő feléledése, azaz az új Szt. hatálybalépése (1999. szeptember 1.) előtt megtörtént, sőt – részben vagy egészben – az előállító által harmadik személynek adásvétel útján 1999. szeptember 1. előtt értékesítésre is került.

Állásfoglalás-kérésünk a hivatkozott eset tekintetében a zenei hangfelvételeken fennálló, megnövekedett védelmi idejű kizárólagos szomszédos jogok védelme és a szomszédos jogok feléledése előtt harmadik személyek (felhasználók) által megszerzett jogok védelme helyes egyensúlyának meghatározására irányul. Arra vonatkozóan várjuk tehát állásfoglalásukat, hogy a jogalkotó szándéka szerint hogyan kell helyesen értelmezni az új Szjt. fentiek szerinti átmeneti rendelkezéseit. Vajon mi volt a jogalkotó akarata különös tekintettel arra a körülményre, hogy a korábbi szabályozás szerint (1994. évi VII. törvény) a szomszédos jogok védelme csak azon hangfelvételek tekintetében növekedett meg 50 évre, amelyek a korábbi törvényt novella hatálybalépésekor (1994. július 1.-én) az azt megelőzően érvényben volt 20 éves védelmi időnek megfelelően még védelem alatt álltak; az új Szjt. most hatályos rendelkezései pedig már ugyanezen megnövekedett szintű védelmet valamennyi hangfelvételre vonatkozóan biztosítja, amely a megnövekedett védelmi időn belül van. Szakvéleményüket továbbá az irányadó EU közösségi joggal összefüggésben is kérjük, nevezetesen, hogy álláspontjuk szerint az új Szjt. 108. § (4) bekezdésében foglalt átmeneti rendelkezések vajon megfelelnek-e az EU 93/98/EEC számú Tanácsi Irányelvnek 10. Cikk (3) bekezdésében foglalt követelménynek, mely szerint az Irányelv nem befolyásolja az Irányelv nemzeti jogba ültetésére irányadó időpontot megelőzően véghezvitt bármiféle felhasználási cselekményeket, továbbá, hogy a tagországok nemzeti jogalkotásai kötelesek a szükséges rendelkezéseket saját jogukba bevezetni a harmadik személyek megszerzett jogainak védelmére vonatkozóan. Az EU joggal való összefüggések vizsgálata szempontjából kérjük, szíveskedjenek figyelembe venni az EU Bírósága C-60/98. számú döntésében („Butterfly ügy”) foglaltakat, amely egy olasz bíróság kérdésére vizsgálja a zenei hangfelvételek megnövekedett szomszédos jogi védelmi idejével, illetve a jogok feléledésével és harmadik személyek megszerzett jogaival kapcsolatos korábbi olasz szerzői jogi átmeneti rendelkezéseket.

Az előzőekben hivatkozott EU jogi dokumentumok szövegét jelen szakvéleménykérésünkhöz mellékelten csatoljuk:

- 93/98/EEC sz. Tanácsi Irányelv;
- EU Bíróság C-60/98 sz. döntése, valamint
- a Főügyésznek az ügygel kapcsolatban kifejtett véleménye.

A fentiek alapján a következő konkrét kérdésekre kérjük szíves válaszukat:

1. Mi volt a jogalkotási előzménye és oka annak, hogy az új Szjt. – módosítva az 1994. évi VII. törvényben foglalt hatályba léptető rendelkezéseket – minden olyan szerzői műre, illetve szomszédos jogi teljesítményre alkalmazni rendeli a megnövekedett idejű szerzői, illetve szomszédos jogi védelmet, amely az új Szjt. hatályba lépésekor még beleesett a megnövekedett védelmi időbe, mi volt az oka a korábbi szabályok módosításának e tekintetben? Egyetért-e a tisztelt Szakértő Testület ezen előzmények alapján, hogy az új Szjt. 108. § (3) és (4) bekezdések szerinti átmeneti rendelkezéseket a harmadik személy felhasználók szempontjából a lehető leginkább szűkítő módon kell értelmezni, míg a szerzői és szomszédos jogok szempontjából úgy, hogy ez az értelmezés a lehető legkisebb mértékig korlátozza e kizárólagos jogok érvényesülését?

2. Összhangban állnak-e az új Szjt-nek a szerzői és szomszédos jogi védelem feléledésére vonatkozó rendelkezései, illetve a fent hivatkozott átmeneti szabályok az irányadó nemzetközi szabályozással, különös tekintettel az EU 93/98/EEC sz. Tanácsi Irányelvének 10. Cikkelyében foglaltakkal, ami a harmadik személyek szerzett jogainak védelmét illeti? Kérjük, hogy a tisztelt Szakértő Testület e kérdésre adott válaszkor legyen figyelemmel a kérdéseinkhez csatolt EU bírósági döntésben foglaltakra is, nevezetesen arra, hogy a hivatkozott döntés milyen kritériumokat sorol fel a nemzeti jogalkotások számára, illetve milyen típusú szabályok alkalmazását tartja elfogadhatónak a közösségi jog szempontjából a védelmi idők feléledése esetén alkalmazható átmeneti rendelkezések tekintetében.
3. Értelmezhető-e úgy a hivatkozott EU bírósági döntés bármely pontja, hogy a szerzői és szomszédos jogok újraéledése csak akkor lehet kihatással valamely harmadik személy által folytatott felhasználásra, ha a korábban lejárt, de újra feléledt védelmű hangfelvételt tartalmazó többszörözött hanghordozó-példányok az Irányelv belső jogba ültetését megelőzően még nem kerültek forgalomba hozatalra?
4. Az új Szjt. 108. § (3) és (4) bekezdéseiben a hangfelvételek vonatkozásában szereplő átmeneti szabályok szempontjából hogyan kell tekinteni azt az esetet, amikor valamely, a korábbi szerzői jogi szabályok szerint lejárt védelmi idejű, de az új Szjt. 108. § (2) bekezdése alapján feléledt védelmű, azaz 1974 előtti zenei hangfelvételeket tartalmazó másolt hanghordozókból álló raktárkészletet egy belföldi cég egy másik belföldi cégnek egészében értékesít oly módon, hogy mintegy 400.000 db. hanghordozóval az eladó már korábban – e kérdés szempontjából tételezzük fel – az új Szjt. kihirdetése előtt rendelkezett, míg mintegy 240.000 db. hanghordozót az eladó a vevő cég megrendelésére az új Szjt. hatályba lépését közvetlenül megelőzően, 1999. augusztusában állít elő és az ily módon előállt összes hanghordozót együtt adja el a vevőnek? E hanghordozók további felhasználásai tekintetében az új Szjt. hatályba lépését követően érvényesíthetőek-e a megnövekedett védelmi idejű kizárólagos hangfelvétel-előállítói szomszédos jogok – még ha az új Szjt. 108. § (4) bekezdésében foglalt, fentebb hivatkozott időbeli és mennyiségbeli korlátozásokkal is – vagy nem, különös tekintettel a kiskereskedelmi forgalmazással kapcsolatos terjesztési jogra?
5. Lehet-e szó a fenti esetben az adott hanghordozók tekintetében a terjesztési jogok kimerüléséről annak ellenére, hogy a forgalmazási cselekmény a hangfelvétel-előállítói jogok feléledése előtti ún. szabad felhasználási időszakban történik, valamint a forgalomba hozatalt nem maguk a hanghordozókon lévő eredeti zenei hangfelvételek hangfelvétel-előállítói jogosultjai végzik és nem is az ő engedélyükkel más?”

Az eljáró tanács válasza a megbízó által feltett kérdésekre:

Ad 1. a) („Mi volt a jogalkotási előzménye és oka annak, hogy az új Szjt. – módosítva az 1994. évi VII. törvényben foglalt hatályba léptető rendelkezéseket – minden olyan szerzői műre, illetve szomszédos jogi teljesítményre alkalmazni rendeli a megnövekedett idejű

szertői, illetve szomszédos jogi védelmet, amely az új Szjt. hatályba lépésekor még beleesett a megnövekedett védelmi időbe, mi volt az oka a korábbi szabályok módosításának e tekintetben?)

A kérdésben leírt módosítás előzményeit és indokait világosan és egyértelműen tükrözi az új Szjt. 108. §-ához fűzött miniszteri indokolás megfelelő része, amely így szól:

„Mint ismeretes, az 1994. évi VII. törvény 1994. július 1.-i hatállyal felemelte a szerzői és a szomszédos jogok védelmi idejét (ötvenről hetven, illetve húszról ötven évre)[...] A törvény hatálybalépésekor még védett művek és szomszédos jogi teljesítmények védelmi ideje természetszerűleg meghosszabbodott. Azok a művek, szomszédos jogi teljesítmények, amelyek védelmi ideje azonban lejárt a törvény hatálybalépését megelőzően, nem kerültek újra védelem alá, még akkor sem, ha a védelmi idő kezdő időpontjától még nem telt el hetven, illetve ötven év (ld. az 1994. évi VII. tv. 29. §-át). Az e tárgyban elfogadott európai közösségi irányelv (azaz a 93/98/EGK irányelv) 10. cikke azonban másként rendelkezett a védelmi idő felemelésének átmeneti kérdéseiről. A tagállamoknak 1995. július 1.-ig kellett összhangba hozniuk jogukat az irányelvvel. Az irányelvvel felemelt védelmi időt kellett valamennyi tagállamban alkalmazni minden olyan műre, amely 1995. július 1.-én legalább egy tagállamban még védelem alatt állt. Ez azonban nem változtathatta meg az 1995. július 1. előtt végzett felhasználás jogi megítélését. Emellett a tagállamoknak a szerzett jogok védelmét biztosító szabályokat kellett alkotniuk.

A TRIPS-egyezmény 14. cikkének (6) bekezdése az előadóművészek és a hangfelvétel-előállítók jogainak védelmére is a BUE 18. cikkének megfelelő alkalmazását követeli meg. Az RE [Római Egyezmény] 20. cikke alapján az egyezmény rendelkezéseit nem kell a tagországnak alkalmaznia azokra az előadásokra (előadóművészi teljesítményekre), amelyek az egyezménynek az adott országban történő hatálybalépése előtt valósultak meg, sem pedig az ez előtt az időpont előtt készített hangfelvételekre. A BUE [Berni Egyezmény] 18. cikke viszont – amelyet a TRIPS-egyezmény említett rendelkezése értelmében a Kereskedelmi Világszervezet (a WTO) tagjainak az RE 20. cikke helyett alkalmazniuk kell főszabályként – előírásainak visszaható hatályú alkalmazását követeli meg: „ezt az Egyezményt mindazokra a művekre alkalmazni kell, amelyek az Egyezmény hatálybalépése idején a védelmi idő lejártán származási országukban meg nem váltak szabaddá” (18. cikk (1) bek.). Kivételt csak egy esetben enged a BUE: ha „valamely mű abban az országban, ahol a védelmet igénylik, az erre a műre nézve addig irányadó védelmi időtartam lejárt miatt már szabaddá vált, ugyanabban az országban már nem részesül védelemben.”

[A miniszteri indokolás elemzi, hogy az 1994. évi szabályozás miért nincs összhangban a fentiekkel az előadóművészek jogai tekintetében, majd a következőképpen folytatja:]

„Az 1994-ben elfogadott szabályozás a hangfelvételek esetében is aggályos[...] A hangfelvételek védelmi idejét az 1975. évi 19. törvényerejű rendelet 1. §-ának (1) bekezdése a hangfelvétel előállítási évének végétől számított húsz évben határozta meg. A törvényerejű rendelet átmeneti rendelkezéseket nem tartalmazott, így csak feltételezni lehet, hogy szabályait csak a hatálybalépése – vagyis 1975. szeptember 1. – után előállított hangfelvételekre kellett alkalmazni. A törvényerejű rendelet hatálya alá eső hangfelvételek védelmi időtartama még nem járt, nem járhatott le az 1994. évi VII. törvény hatálybalépése idején, ezért e hangfelvételek védelmi időtartama

meghosszabbodott. A törvényerejű rendelet hatálybalépésénél korábban forgalomba hozott hangfelvételek azonban nem részesedtek védelemben, illetve csupán az akkori védelmi idő nem teljes tartama alatt élveztek védelmet. Következésképpen az 1975. szeptember 1.-ét megelőzően, de az 1944. január 1.-nél nem régebben forgalomba hozott vagy készített hangfelvételek előállítóinak jogaira a BUE 18. cikkének (2) bekezdése nem alkalmazható.

Az 1994. évi VII. törvény 29. §-ának (2) bekezdése tehát kifogásolható nemzetközi kötelezettségeink – főként a TRIPS-egyezmény 14. cikkének (6) bekezdésében foglaltak – szempontjából. A változtatás mellett szólt az is, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozást követően szerzői jogi szabályozásunk könnyebben igazodhat majd a 93/98/EGK irányelv 10. cikkének (2) bekezdésével megállapított – az előzőekben már említett – követelményekhez [...] Nyilván a csatlakozás feltételeinek mielőbbi megteremtését célozta az is, hogy az Európai Bizottság már többször hivatalosan is kifogásolta – a hangfelvételekre vonatkozóan – az 1994. évi VII. törvény átmeneti rendelkezését...”

A fentiekben tükröződő jogértelmezés alapján született megegyezés egy, a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) vitarendezési eljárásának a keretében még 1996-ban kezdeményezett eljárás során is. A WT/DS28 számú ügyben az Egyesült Államok azért kérte a vitarendezési eljárás első szakaszának számító konzultációk megkezdését Japánnal, mert a japán szerzői jogi törvény alapján, a hangfelvételek védelmi ideje tekintetében, hasonló helyzet állt fenn, mint a mi szerzői jogunkban az 1994-es szabályozás szerint. A vita panel létrehozása nélkül rendeződött, miután a felek – a WT/DS28/41 számon benyújtott értesítés szerint – megállapodtak. Japán engedett; s gyakorlatilag úgy küszöbölte ki szerzői jogának a TRIPS Egyezmény 18. Cikke 6. bekezdésével fennálló ellentétét, mint ahogy azt a mi szerzői jogunk esetében az új Szjt 108. §-a tette.¹

¹ Az ügy lezárásakor, 1997 január 24.-én, az Egyesült Államok megbízott Kereskedelmi Képviselője a következőképpen foglalta össze a vitát és annak lezárását:

„United States Trade Representative-designate Charlene Barshefsky today announced that the United States and Japan have resolved the dispute over Japan's protection of U.S. sound recordings. Japan recently adopted amendments to the Japanese Copyright Law to provide protection to U.S. recordings produced between 1946 and 1971. These amendments are scheduled to come into effect before the end of March 1997 and are intended to bring Japan's copyright law into compliance with the[...] TRIPS Agreement[...]

Prior to the adoption of these amendments, Japan's copyright law only granted protection to foreign sound recordings that were produced on or after January 1, 1971, the date on which Japan first provided specialized protection for sound recordings under its copyright law.

The absence of protection for works produced between 1946 and 1971 put Japan squarely in conflict with Article 14.6 of the TRIPS Agreement, which applies the provisions of Article 18 of the Berne Convention to the protection of sound recordings. These provisions generally require that a country – In this case, Japan – provide a 50-year term of protection to pre-existing works originating in another WTO member-country – In this case, the United States – If those works have not already enjoyed a full term of protection in both countries. Since Japan, along with other developed countries, was required to fulfill its TRIPS Agreement obligations by January 1, 1996, all sound recordings produced in other WTO member-countries after January 1, 1946, were required to be eligible for protection.

On February 14, 1996, the United States initiated WTO dispute settlement proceedings against Japan and several rounds of formal and informal consultations took place over the course of 1996. Based on the Government of Japan's promulgation on December 26, 1996, of amendments providing U.S. sound recordings retroactive protection, the United States and Japan notified the WTO that a mutually satisfactory solution had been reached, thus terminating the dispute settlement proceeding.”

Ad 1. b) („Egyetért-e a tisztelt Szakértő Testület ezen előzmények alapján, hogy az új Szjt. 108. § (3) és (4) bekezdések szerinti átmeneti rendelkezéseket a harmadik személy felhasználók szempontjából a lehető leginkább szűkítő módon kell értelmezni, míg a szerzői és szomszédos jogok szempontjából úgy, hogy ez az értelmezés a lehető legkisebb mértékig korlátozza e kizárólagos jogok érvényesülését?”)

Az eljáró tanács véleménye az, hogy nincs ok az új Szjt. 108. §-a (3) és (4) bekezdésének sem kiterjesztő, sem pedig a megszorító értelmezésére.

Ezek a rendelkezések így szólnak:

„(3) Ha a szerzői vagyoni jogok vagy a szerzői joggal szomszédos jogok védelmi ideje az 1994. évi VII. törvény hatálybalépését megelőzően lejárt, a lejárat és az e törvény hatálybalépése közötti időtartamban végzett felhasználás szabad felhasználásnak minősül, függetlenül attól, hogy e jogok újra védelemben részesülnek-e e törvény hatálybalépését követően.

(4) A (3) bekezdésben meghatározott felhasználás e törvény hatálybalépését követően – a hangfelvételek esetében a hatálybalépésig már előállított műpéldányokra vonatkozóan – még további egy évig folytatható, de csak a hatálybalépéskor meglévő mértékben. A gazdasági tevékenység körében folytatott ilyen felhasználás jogát csak a jogosult gazdálkodó szervezettel vagy annak – a felhasználást folytató – szervezeti egységével együtt lehet átruházni. A törvény hatálybalépését követően is folytatott felhasználás ellenében a jogosultnak méltányos díjazás jár.”

E rendelkezéseknek – valamint a § egyéb rendelkezéseinek – indokait a miniszteri indoklás a következőképpen foglalja össze:

„A szóban forgó hangfelvételeknek és az azokon rögzített eladóművészi teljesítményeknek az ötven évből még hátra lévő időtartamra történő védelmét [...] csak a törvény hatálybalépése utáni időszakra lehet bevezetni. A korábban végzett felhasználási cselekmények nem minősülhetnek visszamenőleg jogosulatlanoknak, ha a felhasználás idején jogszerűnek számítottak. Hasonlóképpen gondoskodni kell a szerzett jogok és a törvényes várakozások megfelelő védelméről is; annál is inkább, mivel az 1994. évi VII. törvény átmeneti rendelkezése e várakozások megalapozottságát csak fokozta. Megfelelő felkészülési idő biztosításával elérhető, hogy a korábban szabadon felhasználható, de védelem alá kerülő hangfelvételeknek a jogosulttól különböző gyártói korábban jogszerűnek minősülő tevékenységüket – bizonyos feltételekkel és korlátozásokkal – mindaddig folytathassák, ameddig ez indokolt jogaik és várakozásaik alkotmányosságai szempontból aggályos sérelmének elkerülése érdekében.”

Mindezek fényében, ami a (4) bekezdést illeti, aligha merülhet fel bármilyen értelmezési probléma. A rendelkezés teljesen egyértelmű. A (3) bekezdés esetében is inkább csak a „méltányos díjazás” fogalma szorul értelmezésre. Ebben a tekintetben viszont a § (8) bekezdése úgy rendelkezik, hogy díjazással kapcsolatos viták bírósági útra tartoznak.

Ad 2. („Összhangban állnak-e az új Szjt-nek a szerzői és szomszédos jogi védelem feléledésére vonatkozó rendelkezései, illetve a fent hivatkozott átmeneti szabályok az irányadó nemzetközi szabályozással, különös tekintettel az EU 93/98/EEC sz. Tanácsi Irányelvének 10. Cikkelyében foglaltakkal, ami a harmadik személyek szerzett jogainak

védelmét illeti? Kérjük, hogy a tisztelt Szakértő Testület e kérdésre adott válaszaikor legyen figyelemmel a kérdéseinkhez csatolt EU bírósági döntésben foglaltakra is, nevezetesen arra, hogy a hivatkozott döntés milyen kritériumokat sorol fel a nemzeti jogalkotások számára, illetve milyen típusú szabályok alkalmazását tartja elfogadhatónak a közösségi jog szempontjából a védelmi idők feléledése esetén alkalmazható átmeneti rendelkezések tekintetében.”)

Az eljáró tanács véleménye szerint az új Szjt-nek a szerzői és szomszédos jogi védelem feléledésére vonatkozó rendelkezései, illetve a fent hivatkozott átmeneti szabályok az irányadó nemzetközi szabályozással, s így az EU 93/98/EGK sz. irányelvének 10. Cikkében foglaltakkal is, összhangban állnak.

A Berni Egyezmény 18. §-ának a (3) bekezdése így szól:

„(3) Ezt az elvet az Unióhoz [a Berni Unióhoz] tartozó országok között e célból már fennálló vagy létrejövő külön egyezményekben foglalt rendelkezések szerint kell alkalmazni. Ilyen jellegű kikötések hiányában az egyes országok mindegyike maga szabályozza önmagára nézve az említett elv alkalmazását.”

Amikor ez a rendelkezés az említett elvről szól, az nem mást jelent, mint a § (1) és (2) bekezdésében foglaltak alkalmazását. E rendelkezések a következőket foglalják magukban:

„(1) Ezt az Egyezményt mindazokra a művekre alkalmazni kell, amelyek az Egyezmény hatálybalépése idején a védelmi idő lejártá folytán származási országukban még nem váltak szabaddá.

(2) Ha azonban valamely mű abban az országban, ahol a védelmet igénylik, az erre a műre nézve addig irányadó védelmi idő lejártá miatt már szabaddá vált, nem részesül újból védelemben.”

A (3) bekezdés alapján, külön megállapodás hiányában, a Berni Egyezményben részes országoknak viszonylagos szabadságuk van arra, hogy milyen átmeneti rendelkezéseket alkalmaznak. E rendelkezéseknek azonban összhangban kell állniuk az (1) és (2) bekezdés szövegével és szellemével. Erre a következőképpen mutat rá az Egyezményt kezelő Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) által ez évben – többek között erről az Egyezményről – megjelentetett angol nyelvű kommentár:

„A 18. Cikk (3) bekezdése nem engedi meg a Cikk (1) és (2) bekezdése alkalmazásának bármilyen megtagadását vagy korlátozását. Csupán időleges rendelkezéseket enged meg, átmeneti intézkedéseket, amelyek kizárólag bizonyos „szerzett jogok” védelmének a céljára szolgálhatnak, különösen olyan szerzett jogoké, amelyek az Egyezmény hatálybalépése előtt már elkészült műpéldányokhoz kötődnek.”²

Az új Szjt. fent említett rendelkezései nem állnak ellentétben a Berni Egyezmény 18.§-ának fentiek szerint értelmezett (3) bekezdésével.

² Ld. Mihály Ficsor: „Guide to the Copyright and Related Rights Treaties Administered by WIPO and Glossary of Copyright and Related Rights Terms”, WIPO kiadvány No. 891(E), Genf, 2004, 99. old.

A 93/98/EGK sz. irányelv 10. Cikkében foglaltak, bizonyos tekintetben, a Berni Egyezmény 18. § (3)-ában említett megállapodásnak minősíthető. Az irányelv 10. Cikkének a jelen ügy szempontjából irányadó első három bekezdése így rendelkezik:

„(1) Amikor a jelen Irányelvben meghatározott, megfelelő időtartamnál hosszabb védelmi idő a 13. Cikk (1) bekezdésében említett időpontban [1995. július 1.-én] már folyik az egyik Tagállamban, a jelen Irányelvnek nincs olyan hatása, amelynél fogva megrövidítené az említett védelmi időt abban a Tagállamban.

(2) A jelen Irányelvben meghatározott védelmi időtartamok alkalmazandók mindazokra a művekre és egyéb védelmi tárgyakra, amelyek legalább egy Tagállamban védelemben részesülnek a 13. Cikk (1) bekezdésben említett időpontban a szerzői jogra és a kapcsolódó jogokra vonatkozó nemzeti rendelkezések [...] alapján.

(3) A jelen Irányelv nem érinti azokat a felhasználási cselekményeket, amelyeket a 13. Cikk (1) bekezdésében említett időpont előtt hajtottak végre. A Tagállamoknak megfelelő rendelkezéseket kell elfogadniuk, különösen a harmadik személyek szerzett jogainak a védelmére.”

A fenti (3) bekezdés az átmeneti rendelkezések tekintetében összhangban állónak látszik a Berni Egyezmény 18. Cikke (3) bekezdésének a fent vázolt értelmezésével.

Az új Szjt. által „újjáélesztett” védelem esetében természetesen ezeket az elveket nem az 1995. július 1.-i határnapra, hanem az új törvény hatálybalépésének napjára – 1999. szeptember 1.-re – vonatkozóan kell alkalmazni.

Mint ahogy a megbízó arra rámutatott, az EU Bíróság az Irányelvnek a rendelkezéseit értelmezte a C-60/98 sz. döntésében, amellyel az alábbi ad 3. pontban foglalkozik az eljáró tanács.

Ad 3. („Értelmezhető-e úgy a hivatkozott EU bírósági döntés bármely pontja, hogy a szerzői és szomszédos jogok újjáéledése csak akkor lehet kihatással valamely harmadik személy által folytatott felhasználásra, ha a korábban lejárt, de újra feléledt védelmű hangfelvételt tartalmazó többszörözött hanghordozó-példányok az Irányelv belső jogba ültetését megelőzően még nem kerültek forgalomba hozatalra?”)

A fenti kérdés önmagában is értelmezésre szorul. Miután az ügy érdekét elsősorban érintő 4. és 5. kérdés a terjesztési jogra vonatkozik, az eljáró tanács abból indult ki, hogy e kérdés esetében is terjesztést kell érteni felhasználáson.

A bírósági döntés 24. pontjában található utalás az említett kérdésre. A vonathozó rész így szól: „Since the revival of copyright and related rights has no effect on acts of exploitation definitely performed by a third party before the date on which revival occurred, it cannot be considered to have retroactive effect. Its application to the future consequences of situations which are not definitely settled means, on the other hand, that it has an effect on a third party’s rights to continue the exploitation of a sound recording where the copies already manufactured have not yet been marketed and sold on that date.” Ennek a lényege a fenti kérdés szempontjából magyarul azt jelenti, hogy csak a védelem újjáéledése előtt bevezetett cselekmények esetén nincs semmilyen „visszaható hatály”. A véglegesen be nem végzett cselekmények esetében már van hatása a védelem feléledésének a harmadik személyek

jogaira az olyan műpéldányok felhasználásának a folytatása tekintetében, amelyeket „még nem hoztak forgalomba és még nem adtak el” – vagyis, amelyek tekintetében így a terjesztési jog még nem merült ki.

A kérdés továbbá az, hogy a terjesztésre még nem került példányokra milyen hatással van a „visszaható hatály.”³ Az EU bíróság által vizsgált esetben arról volt szó, hogy Olaszországban a hangfelvételek 30 éves védelmi idejének az 1995-ben történt 50 évre emelésekor a korábbi rövidebb védelmi idő alapján még jogszerűen előállított hangfelvételeket a megemelt védelmi idő hatálybalépése után még három hónapig lehetett terjeszteni. A bíróságnak azt kellett megítélnie, hogy a három hónapos védelmi idő nem túl rövid-e, s így nem áll-e ellentétben a 93/98 EGK irányelv 10 §-ának (3) bekezdésével. A bíróság úgy találta, hogy ilyen ellentétről nincs szó, hangsúlyozva, hogy bár a Tagállamoknak az irányelv említett rendelkezése alapján megfelelő rendelkezéseket kell alkalmazniuk a szerzett jogok védelmére, az, hogy milyen rendelkezésekkel tesznek ennek eleget, rájuk tartozik.

Az új Szjt. 108. §-ának (4) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a felhasználás a hangfelvételek esetében a hatálybalépésig a korábbi szabályok szerint szabadon előállított példányokra vonatkozóan még további egy évig folytatható, azonban a törvény hatálybalépését követően is folytatott felhasználás ellenében a jogosultnak már díjazás jár.

Az új Szjt. 17. §-ának b) pontja szerint a szerzői jogi művek terjesztése felhasználásnak minősül. Bár a hangfelvételek esetében az új Szjt. 76. §-ának (1) bekezdése külön nem mondja ki, hogy az ott felsorolt cselekmények „felhasználásnak” minősülnek, a bekezdés a) pontja rendelkezik a hangfelvétel-előállítók terjesztési jogáról. Miután abszurd lenne feltételezni, hogy a példányok terjesztése a szerzői jogi művek esetében felhasználás, a hangfelvételek esetében viszont nem, a Szjt. 108. § (4) bekezdése nem érthető másként, mint hogy a hangfelvételeknek a törvény hatálybalépését követően folytatott felhasználásának fogalma a korábban előállított példányok terjesztésére is kiterjed.

Ha figyelembe vesszük, hogy az említett példányok terjesztése egy évig még lehetséges a hangfelvétel-előállítók engedélye nélkül, továbbá, hogy az ilyen esetben járó díjazásnak – nyilván az adott körülményeket figyelembe vételével – méltányosnak kell lennie (s e feltétel alkalmazását, szükség esetén a bíróság biztosítja a 108. § (8) bekezdése alapján), aligha lehet kétséges, hogy az új Szjt. szabályozása is összhangban van 93/98 EGK irányelv 10 §-ának (3) bekezdésével.

Ad 4. („Az új Szjt. 108. § (3) és (4) bekezdéseiben a hangfelvételek vonatkozásában szereplő átmeneti szabályok szempontjából hogyan kell tekinteni azt az esetet, amikor valamely, a korábbi szerzői jogi szabályok szerint lejárt védelmi idejű, de az új Szjt. 108. § (2) bekezdése alapján feléledt védelmű, azaz 1974. előtti zenei hangfelvételeket tartalmazó másolt hanghordozókból álló raktárkészletet egy belföldi cég egy másik belföldi cégnek egészében értékesít oly módon, hogy mintegy 400.000 db. hanghordozóval az eladó már korábban – e kérdés szempontjából tételezzük fel – az új Szjt. kihirdetése előtt rendelkezett, míg mintegy 240.000 db. hanghordozót az eladó a vevő cég megrendelésére az új Szjt. hatályba lépését közvetlenül megelőzően, 1999. augusztusában állít elő és az ily módon előállt összes hanghordozót együtt adja el a vevőnek? E hanghordozók további felhasználásai tekintetében

³ Idézőjelbe teszi az eljáró tanács ezt a kifejezést, miután, bár ez a kifejezés általánosan használt az átmeneti intézkedésekre vonatkoztatva, valójában nincs igazi visszaható hatályról szó. Akkor lenne igazán szó ilyen hatályról, ha a változások hatályba lépése előtt elkövetett cselekmények, amelyek akkor nem számítottak jogsértőnek, utólagosan annak minősülnének.

az új Szjt. hatályba lépését követően érvényesíthetőek-e a megnövekedett védelmi idejű kizárólagos hangfelvétel-előállítói szomszédos jogok – még ha az új Szjt. 108. § (4) bekezdésében foglalt, fentebb hivatkozott időbeli és mennyiségbeli korlátozásokkal is – vagy nem, különös tekintettel a kiskereskedelmi forgalmazással kapcsolatos terjesztési jogra?”)

Azzal, hogy az előállított hanghordozók tulajdonjoga átszállt az egyik cégről a másikra az érintett példányok terjesztése még nem valósult meg. Az új Szjt. 23. §-ának (1) bekezdése szerint ugyanis a terjesztés a példányoknak *a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételével* forgalomba hozatallal, illetve az ilyen forgalomba hozatalra való felkínálással valósul meg (ugyan ezt az említett rendelkezés a szerzői művek esetében mondja ki, de nyilvánvaló, hogy a terjesztés fogalma nem lehet más a hangfelvételek esetében sem). A kérdésben szereplő esetben ilyen cselekmény nem valósult meg; a példányokat nem hozták forgalomba, s nem is kínálták fel forgalomba hozatalra a nyilvánosság számára; csupán a forgalomba hozatalra, illetve az arra való felkínálásra váró raktárkészlet cserélt tulajdonjogot.

Az új Szjt. 108. §-ának (4) bekezdése alapján a 400.000 + 240.000 példány az új Szjt. hatályba lépését követő egy évig még terjeszthető volt a hangfelvétel-előállítók hozzájárulása nélkül, de már csak méltányos díjazás ellenében. Az új Szjt. elfogadása és hatálybalépése között előállított 240.000 példány esetében azonban a méltányosság kérdése nyilvánvalóan másként merül fel, mint az új törvény elfogadásakor már meglevő 400.000 példány esetében, hisz az előállításakor már nyilvánvaló volt a példányok jogi státuszának a változása. Így a 240.000 példány esetében a védelem alatt álló hangfelvételek előállításáért járó díjazás mértéke sem látszana méltánytalannak.

Az természetes, hogy az egy éves határidő után minden példány, ami a 640.000-ból megmaradt, már csak a hangfelvétel-előállítók hozzájárulásával terjeszthető.

Ad 5. („Lehet-e szó a fenti esetben az adott hanghordozók tekintetében a terjesztési jogok kimerüléséről annak ellenére, hogy a forgalmazási cselekmény a hangfelvétel-előállítói jogok feléledése előtti ún. szabad felhasználási időszakban történik, valamint a forgalomba hozatalt nem maguk a hanghordozókon lévő eredeti zenei hangfelvételek hangfelvétel-előállítói jogosultjai végzik és nem is az ő engedélyükkel más?”)

Az eljáró tanács erre a kérdésre *a „fenti esetre” vonatkozóan* az ad 4. pont alatt már választ – mégpedig negatív választ – adott. A negatív válasz indoka éppen az volt, hogy a terjesztés fogalmi körébe tartozó „forgalmazási cselekmény” nem valósult meg, hisz a példányokat a nyilvánosság számára nem hozták forgalomba, illetve ilyen célra még nem kínálták fel a nyilvánosság számára. A helyzet más lenne, ha a példányokat a terjesztés fogalmi körébe tartozó módon a közönség számára forgalomba hozták volna, illetve forgalomba hozatalra felkínálták volna. Miután ebben az esetben a terjesztés joga az új Szjt. 23. §-ának (5) bekezdése szerint – a bérbeadás és a haszonkölcsönbe adás kivételével (az adott esetben behozatalról nincs szó) – már kimerült volna, a 108. § (4) bekezdésének a fentiek szerinti alkalmazása már csak a bérbeadásra és a haszonkölcsönbe adásra lett volna (összhangban a 76. és 78. §-ra tekintettel is).

Budapest, 2004. június 15.

Dr. Vékás Gusztáv
a tanács elnöke

id. Dr. Ficsor Mihály
a tanács előadó tagja

Dr. Debreczenyi Ferenc
a tanács szavazó tagja